

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

עקב

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כד
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ואחת לבריאה
הי' תהא שנת פלאות אראנו

לעילוי נשמת

הרה"ח הת' אי"א רב פעלים ובעל מרץ
מטובי מקושרי רבותינו נשיאינו והולכי בדרכיהם,

דרך הקודש יקרא לה

ש ל י ח

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לארצנו הקדושה ת"ו

הרב ר' מנחם מענדל

בהרה"ח ר' מנחם מענדל ומרת מארייאשא באדאנע ע"ה

פ ו ט ע ר פ א ס

נפטר ד' תמוז ה'תשנ"ה

וזוגתו מרת לאה ע"ה

בת ר' בניציון ומרת שרה הי"ד

נפטרה ה' כסלו ה'תשס"ג

ת נ צ ב " ה

נדפס ע"י צאצאיהם שיחיו

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

א. „מצות עשה... לברך אחר אכילת מזון“

בתחלת סדר ברכת¹ הנהנין² כותב אדמו"ר הוקן: „מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון שנאמר³ ואכלת ושבעת וברכת את ה'“.

דברים אלו, אשר אותם מצטט אדמו"ר הוקן גם בשולחן ערוך שלו⁴, לקוחים מן הרמב"ם, בתחלת הלכות ברכות⁵. אך ישנם מספר הבדלים בין לשונו של אדמו"ר הוקן בספריו הללו לבין לשון הרמב"ם, וכן ישנם הבדלים בין הלשון בשולחן ערוך של אדמו"ר הוקן לבין סדר ברכת הנהנין:

(א) ברמב"ם⁶ ובסדר ברכת הנהנין נאמר „מצות עשה .. לברך אחר אכילת מזון...“. ובשולחן ערוך מוסיף אדמו"ר הוקן „(מצות עשה .. לברך) את ה'...“.

(1) כן הוא בדפוסים שראיתי (ולא „ברכות“ – ל' רבים). – ואולי אגב דברכת המזון (שמדובר בו בראשו), שהוא מ"ע (וברכה*) אחת מה"ת.

(2) ועד"ז ב„לוח ברכת הנהנין“ (הוצאה חדשה (ביחד עם סדר ברכת הנהנין) עם מ"מ וכו' – קה"ת (כפר חב"ד) תשל"ח).

(3) פרשתנו ח, י.

(4) או"ח סי' קסז ס"א.

(5) וראה ברכות כא, א. מח, ב. תוספתא שם רפ"ז.

(6) וכן במנין המצות שלו בריש ספר היד (מ"ע יט) – „לברך“ (סתם). ובסמ"צ שם „לברכו“ (ובתרגום קאפה: יהודות לו יתעלה). וראה לקמן בפנים סעיף ב והערה 12.

(* שו"ע אדה"א אר"ח סקט"ז ס"ח. שם סקצ"א ס"א (ולהעיר מהגהה על הגליון שם. דלפמ"ש אדה"א בסידורו אתי גם לדעת הפוסקים דמנין הברכות מן התורה).

ולהעיר משו"ע אדה"א שם סקפ"ח ס"ט ע"ג ברכות של בהמ"ז חשבות כברכה אחת.

(ב) הרמב"ם מצטט מן הפסוק גם את המילה „(וברכת את ה') אלקיך“⁷, ואילו אדמו"ר הוקן בשולחן ערוך רומז להמשך הפסוק באמצעות המילה „וגומר“, ואילו בסדר ברכת הנהנין נאמר רק „וברכת את ה'“, ללא המילה „וגו“.

הדיוק לגבי הבדל זה מודגש יותר: בהמשך הסעיף – הן בשולחן ערוך והן בסדר ברכת הנהנין – אומר אדמו"ר הוקן⁸ „וכל הנהנה מהעולם הזה (מן העולם הזה) בלא ברכה כאילו נהנה מקדשי שמים שנאמר⁹ לה' הארץ ומלואה“. ובהלכה זו קיים אותו הבדל באופן הפוך: בשולחן ערוך אין אדמו"ר הוקן מוסיף לאחר הציטוט מן הפסוק את המילה „וגו“¹⁰, ודוקא בסדר ברכת הנהנין הוא כן מוסיף „וגו“! למרות, שלכאורה, נראה שאלו הם שינויים קלים, הרי ביודענו עד כמה מדויקת לשונם של הרמב"ם ושל אדמו"ר הוקן ובמיוחד בעניננו, כאשר אדמו"ר הוקן משנה את הלשון שהוא מצטט מן הרמב"ם, וכן הוא משנה את לשונו שלו בשולחן ערוך – הרי בודאי יש בשינויים אלו משמעות.

(7) וכ"ה במנין המצות שלו שם (וראה רמב"ם ספר המדע – ירושלים, תשכ"ד – גייסאות שונות בזה מכת"י) ובסמ"צ שלפנינו שם (אבל בתרגום קאפה ליתא תיבת „אלקיך“).

(8) מברכות לה, סע"א. וברמב"ם הל' ברכות שם (הלכה ב) הובא המאמר שלפנ"ז (בברכות שם) „וכל הנהנה בלא ברכה מעל“. וי"ל בפשטות: ברמב"ם שלא כתב בספרו טעמי ההלכות (ראה הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב בקו"א) נקט ההלכה – „מעל“; בשו"ע אדה"ז כתב ההלכה עם טעמה (ראה לקמן ס"ה) – „כאלו נהנה מקדשי שמים שנאמר לה' הארץ ומלואה“ (ראה רש"י ברכות שם ד"ה מעל).

(9) תהלים כד, א.

(10) וכ"ה בברכות שם. אבל ברי"ף (ונוסח הכ"י בדק"ס) שם הובא גם סיום הכתוב. ועד"ז בירושלמי שם.

לעילוי נשמת

החייל ב"צבאות השם" שכנא ע"ה
בן ר' שלמה אלי' שיחי'
נפטר בדמי ימיו, כ"א מנ"א ה'תשנ"ט
ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות אחיו ואחיותיו שיחיו
ולזכות הוריו

הרה"ת ר' שלמה אלי' וזוגתו מרת שרה שיחיו
מארקאוויטש
לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה, ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר
*

נדפס ע"י ידידיהם

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו
שגלוב
* * *

לעילוי נשמת

ר' משה עזיז ב"ר אלי' ע"ה
נפטר ביום כ"ג ניסן - אסחה"פ, ה'תש"ע
ת. נ. צ. ב. ה.
*

נדפס ע"י בני משפחתו שיחיו

* * *

לעילוי נשמת

ר' נוריא-ל ב"ר אשר ע"ה חביביאן
נפטר אור ליום ב' דחג הפסח - ט"ז ניסן, ה'תש"ע
ת. נ. צ. ב. ה.
*

נדפס ע"י בנו

הרה"ת ר' אשר וזוגתו מרת אסתר
ומשפחתם שיחיו חביביאן

עושה בעולם) ה' צריך הקב"ה כבר מזמן להביא את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו (כנ"ל), ובפרט בשנה זו, שלפי כל החשבונות והסימנים היא השנה שמלך המשיח נגלה בו⁴ (כמדובר כמ"פ בחדשים האחרונים),

... מקבל יהודי (במקום זמן זה) את הכחות הגדולים ביותר ויש לו גם זכות ואחריות גדולה ביותר לבקש ולצעוק להקב"ה: "עד מתי?!...!"

* * *

כיון שכבר סיימנו את כל הענינים ד"מעשינו ועבודתינו"⁵, ובמילא צועקים ותובעים "עד מתי" (כמדובר לעיל) – נשאלת מיד השאלה המרעישה: כיון שכבר נפעלו כל הענינים – כיצד יתכן, שמשח צדקנו עדיין לא בא?!...!

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ב. לשם מה צריך לציין "לברך את ה'?"

לגבי ההבדל הראשון בין לשון הרמב"ם לבין לשונו של אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך ניתן להסביר:

הרמב"ם אומר רק "לברך", ללא התוספות "את ה'", כי ב"כותרת"¹¹ של הלכות ברכות הוא אומר "מצות עשה אחת, והיא לברך את השם הגדול והקדוש אחר אכילה", ולכן אין הרמב"ם צריך לחזור ולומר "לברך את ה'" בהלכה עצמה¹², ובמיוחד כאשר זוהי ההלכה הראשונה בהלכות ברכות, המופיעה מיד לאחר ה"כותרת" הזאת.

ואילו בשולחן ערוך של אדמו"ר הזקן, כאשר אין הקדמה כזו, הוא אומר בהלכה עצמה שמצות העשה היא "לברך את ה'".

אך יש להבין: מדוע צריכים הרמב"ם (בכותרת) ואדמו"ר הזקן לציין בכלל ש"מצות עשה... לברך את ה'", והרי הדבר נאמר במפורש בפסוק המצוטט כאן "וברכת את ה'?" ומצד שני, אם אכן יש צורך להדגיש זאת, הרי קשה, כאמור לעיל בסעיף א, מדוע אדמו"ר הזקן משמיט זאת בסדר ברכת הנהנין?

ג. סדר ברכת הנהנין – הוראות למעשה

כדי להבין זאת יש להסביר את ההבדל שבין מטרת החיבור של (הרמב"ם ו) השולחן ערוך לבין מטרת כתיבת סדר ברכת הנהנין: ספרי הרמב"ם והשולחן ערוך חוברו כאוסף

11 שגם כותרות אלו הם להרמב"ם (ראה רמב"ם דפוס שולונינגער תש"ז צילום כת"י הרמב"ם דריש הל' שאלה ופקדון).

12 אבל זה שלא כתב תיבות אלו במנין המצות (כנ"ל הערה 6) לא קשה כלל, כי שם נכתבו בקיצור הכי נמרץ.

של פסקי הלכות. ההבדל ביניהם הוא רק בכך, שהרמב"ם הוא "מקבץ לתורה שבעל-פה כולה"¹³ – כולל ההלכות שאינן נהוגות בזמן הזה, ואילו השולחן ערוך מכיל רק את ההלכות החלות בזמן הזה. אך השוויון שביניהם הוא, שזהו לקט הלכות.

לעומת זאת, את סדר ברכת הנהנין קבע אדמו"ר הזקן בסידור¹⁴, שהסידור, ואף ההלכות הכתובות בסידור, קשור להנהגה למעשה בחיי היום-יום¹⁵, כפי שרואים ב"הלכות נטילה שחרית", "הלכות ציצית", וכדומה, אלו מהן בחר אדמו"ר הזקן להכניס לסידור¹⁶.

כלומר, ההלכות הכתובות בסדר ברכת הנהנין לא נכתבו באופן של לימוד לשם ידיעת ההלכות, אלא באופן ניסוח של הוראות למעשה בפועל¹⁷.

ד. וברכת "את" – לרבות בעל הבית

אחד ההבדלים הנובעים מכך בין לשונו של אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך לבין לשונו

13 לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר היד.

14 שקלאוו תקס"ג (שער הכולל בהקדמתו. בית רבי ח"א פכ"ו. ס' התולדות אדה"ו (גליצנשטיין תשכ"ז, תשל"ז) ע' שכג).

15 ראה לקו"ש [המתורגם] חט"ז (ע' 402) שבכללות זהו הפרש בין ספר היד (הרמב"ם) להשולחן ערוך, ע"ש. אבל מובן, שלגבי ההלכות שבסידור (שבו רק ליקוט הלכות הצריכות ממש, ע"ד הרגיל) גם השו"ע ענינו "קבוץ" פסקי הלכות.

16 ובכל אופן צ"ע למה הכניס אדה"ו בסידורו כל סדר ברכת הנהנין, שהוא חיבור שלם בפ"ע (ולא רק ליקוט של הלכות הרגילות ביותר, כהלכות נטילה שחרית, ציצית וכו' שבסידור). – וראה הגש"פ עם ביאורים (קה"ת תשמ"ז ושלאח"כ) ע' סט.

17 ועאכ"כ "לוח ברכת הנהנין" – ד"א שנק' כן מפני שלכתחילה ה' כמו לוח על כותלי ביהכנס' ובהמ"ד כו'.

בסדר ברכת הנהנין ובהלכות שבסידור בכלל הוא:

בסדר ברכת הנהנין, הוראות להתנהגות מידיית בפועל¹⁸, הדיוק בלשון הוא בעיקר כדי להבהיר שהלכה זו תבטא באופן ברור כיצד צריך לנהוג מיד עתה. אך דיוק הלשון איננו בא כל כך להדגיש את מה שילמד מכך לגבי הנהגה אחרת, לגבי הלכה שונה.

ואילו בשולחן ערוך, שזוהו אוסף של כל פסקי ההלכות, צריכה הלשון להיות מדויקת באופן כזה שלא תילמד מכך מסקנה כלשהי שאיננה מתאימה לשולחן ערוך בכל ענין שהוא.

לפי זה ניתן להבין מדוע בשולחן ערוך מדייק אדמו"ר הוקן ומוסיף, "לברך את ה'", ואילו בסדר ברכת הנהנין הוא משמיט זאת:

ישנו כלל¹⁹, שהמילה "את" בתורה שבכתב

18 וצע"ג למה נשתנו הל' נט"י לסעודה ודברה"נ – שבאו בהסידור לאחר ברהמ"ז (ותקח"צ וכו') ולא לפנייהם כשאר ההלכות שבסידור.

בכל סידורי תורה אור שראיתי (כולל ההוצאה דשנת תרנ"ב, "שערי תפילה") הוא כנ"ל, אבל בסידור עם ד"ח בהוצאה הראשונה שהו"ל ע"י אדמו"ר האמצעי (וכן בשלאחר'ל) באו דיני נט"י לסעודה לפני ברהמ"ז, וסדר ברה"נ – לאחר ברהמ"ז [וכ"ה גם בסידור אור המאיר (ווילנא תרנ"ה). ועוד].

בסדר תפלות לכל השנה (ששערנאוויץ תרכ"ה), וסידור המאיר לארץ (ווילנא תר"ל) ושני המאורות (ווילנא תרנ"ז) באו שניהם לפני ברהמ"ז. בסידור שלמי תודה (ווילנא תרס"ז) באו כל ההלכות (גם דנט"י וסדר ברה"נ) בתחלת הסידור – אבל נראה שבסידורים אלו נהגו המו"ל ע"ד עצמם בכל כיו"ב.

ולהעיר אשר בסי' האריו"ל (דר' שבת' וסי' קול יעקב) כוונת הנטילה הן לפני ברהמ"ז וכוונת ברכת הנהנין – לאחר ברהמ"ז (אלא שבסי' קול יעקב בא בין ברהמ"ז לכוונת ברה"נ, כוונת הלימוד").

19 "בכולי השי"ם אמר' אתין .. ריבויא" (רא"ש בכורות פ"א ס"ה). וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך אתין וגמין. וש"נ.

(אך לא בתורה שבעל-פה²⁰) היא לשון ריבוי. כפי שלומדים²¹ מן הפסוק, "את ה' אלקיך תירא"²² – "לרבות תלמידי חכמים". וכך גם בפסוקנו, "ואכלת... וברכת את ה' אלקיך" – מהוה המילה "את" לשון ריבוי, כנאמר בדברי ה"ראשונים"²³: "וברכת את – לרבות בעל הבית", ולכן קובעת ההלכה ש"אורח²⁴ מברך (המוזן) כדי שיברך לבעל הבית".

לפיכך צריך אדמו"ר הוקן לדייק בשולחן ערוך שלו ולומר "מצות עשה מן התורה לברך את ה'" – כדי למנוע את הטעות, שלא יחשבו ש"מצות עשה מן התורה" כוללת גם את הברכה לבעל הבית²⁵, הנלמדת מן המילה "את", כדלעיל.

ואילו בסדר ברכת הנהנין, כאשר חשוב רק להביע בבירור את ההנהגה המידית, אין הכרחי להוסיף "לברך את ה'", כי כתוב בסידור "וברכת את ה' אלקיך", וכן מובן מאליו שברכת המוזן היא לקדוש-ברוך-הוא, ובנוסף

20 ומשמע בכ"מ בש"ס וכיו"ב – דאדרבא הוספת "את" מוסיפה דיוק ושליטת הוספה אפילו טפל דטפל. ואכ"מ.

21 פסחים כב, ב. וש"נ.

22 פרשתנו י, כ.

23 סמ"ג עשין כז בשם הירושלמי. ס' המנהיג הל' סעודה סט"ז (הובא באבודרהם דיני ברכת המוזן) בשם התוספתא. ועוד (ראה הנסמך באנציקלופדי' תלמודית ע' אורח הערה 72).

24 ברכות מז, א. רמב"ם הל' ברכות פ"ז ה"ב. טושו"ע (ודאדה"ז) אר"ח סי' רא ס"א (ס"ד).

25 ואף שהרמב"ם שם (הלכה א) מקדים, מנהגות רבות נהגו .. וכולן דרך ארץ, וא"כ אין מקום לטעות שהוא מ"ע מה"ת (וכן משמע בשו"ע אדה"ז שם, מדמותר לבעה"ב לוותר על ברכתו) – כתוב, "לברך את השם כו", כי מכללי הרמב"ם שאינו סומך על מה שיכתוב לאחר' בריחוק מקום (יד מלאכי כללי הרמב"ם אות וא"ז).

ולהעיר מתורה"ה והא ברכות ב, סע"א (והנסמך שם), דרגילות של משניות לאשמעינן בקוצר אף למה שמפורש כבר.

... באקומט אַ איד (במקום וזמן זה) די גרעסטע כחות און ער האָט אויך דעם גרעסטן זכות און אחריות צו בעטן און שרייען צו דעם אויבערשטן: "עד מתי"?!...

* * *

וויבאַלד אַז מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים פון "מעשינו ועבודתינו"⁵, ובמילא שרייעט מען און מ'מאָנט "עד מתי" (כמדובר לעיל) – שטעלט זיך גלייך די שטורעם/דיקע פראַגע: וויבאַלד אַז מען האָט שוין אָפּגעטאָן אַלע ענינים – איז ווי קומט עס, אַז משיח צדקנו איז נאָך ניט געקומען?!...

(משיחות ש"פ עקב, כ"ג מנחם-אב, מבה"ח אלול תנש"א)

(5 ראה תניא רפ"ז.)

ענין שהזמן גרמא – הגאולה האמיתית והשלמה, כמדובר כמ"פ ובפרט לאחרונה, שכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא"¹, וע"פ כל הסימנים הרי "הנה זה (משיח) בא"², לכן עסוקים כל הזמן במחשבה ודיבור אודות הגאולה, ומחפשים לקשר את כל הענינים דזמן זה עם הגאולה, והעבודה דבנ"י היא למהר את הגאולה.

... מדובר כמ"פ, שכ"ק מו"ח אדמו"ר העיד והודיע, שכבר גמרו את כל הענינים, וגמרו גם "לצחצח את הכפתורים", והדבר היחידי שנשאר הוא – תנועה אחת של הקב"ה שיוציא את בני ישראל מהגלות ויביאם אל ארץ הקודש... ולכן מבקשים וצועקים יהודים עוה"פ ועוה"פ – ועכשיו עוד יותר בתוקף מפעם – "עד מתי"?!...

... ליהודי יש בכחו לעורר את עצמו ולעורר יהודים אחרים, ובעיקר לעורר כביכול את הקב"ה – ש"בואו ונחשוב חשבוננו של עולם"³: לפי כל החשבונות (שהקב"ה הראה בתורתו ובהניסים שהוא

הוספה בשורת הגאולה

לה.

ענין שהזמן גרמא – די גאולה האמיתית והשלימה, כמדובר כמ"פ ובפרט לאחרונה, וויבאלד אַז "אחכה לו בכל יום שיבוא"¹, און לויט אַלע סימנים איז "הנה זה (משיח) בא"², דעריבער האַלט מען אין איין טראַכטן און רעדן וועגן דער גאולה, און מ'זוכט צו פאַרבינדן אַלע ענינים פון דעם זמן מיט דער גאולה, און די עבודה פון אידן איז צו ממחר זיין די גאולה.

. . . מדובר כמ"פ, אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר האַט מעיד געווען און מודיע געווען, אַז מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים, פאַרענדיקט אויך דעם "צופוצן די קנעפלעך", און די איינציקע זאַך וואָס איז געבליבן איז – די תנועה אחת פון דעם אויבערשטן ער זאָל אַרויסנעמען אידן פון גלות און זיי ברענגען אין ארץ הקודש... און דעריבער בעטן און שרייען אידן נאַכאַמאָל און ווידעראַמאָל – און איצטער נאַכמער בתוקף ווי אַמאָל – "עד מתי!?!..."

. . . אַ איד האָט ככה צו מעורר זיין זיך און מעורר זיין אַנדערע אידן, און בעיקר מעורר זיין כביכול דעם אויבערשטן – אַז "בואו ונחשוב חשבוננו של עולם"³: לויט אַלע חשבונות (וואָס דער אויבערשטער האָט אָנגעוויזן בתורתו און אין די נסים וואָס ער מאַכט אין דער וועלט) האָט דער אויבערשטער שוין פון לאַנג געדאַרפט ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו (כנ"ל), ובפרט בשנה זו, וואָס לויט אַלע חשבונות וסימנים איז דאָס די "שנה שמלך המשיח נגלה בו"⁴ (כמדובר כמ"פ בחדשים האחרונים),

- 1) נוסח "אני מאמין" הנדפס בסידורים וכו'. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394.
- 2) שה"ש ב, ח ובשה"ר עה"פ.
- 3) ל' חז"ל – ב"ב עה, ב.
- 4) יל"ש ישע"י רמז תצט.

לקוטי

עקב

שיחות

שנקרא „מבלי עולם“²⁹, כלומר, לשם ידיעת התורה³⁰, שהיא לדעת „הלכות בטעמיהן“ (בדרך קצרה)³¹.

ואילו בסידור, וכן בסדר ברכת הנהנין, שמטרתו היא פסקי ההנהגות למעשה, גם הטעמים שבו אינם מובאים לשם ידיעת הטעמים, אלא כדי להבהיר את ההנהגה למעשה בפועל, לעשותה ביתר כוונה, חיות וכדומה³². כפי שרואים במספר מקומות, ששם מובא טעם ההלכה בקצרה.

לכך מצוטט בסדר ברכת הנהנין מיד לאחר מכן הפסוק „וברכת את ה'“.

וכן יש להוסיף: בסדר ברכת הנהנין אין מובאת ההלכה²⁶ „האורה מברך כדי שיברך לבעל הבית“, ולכן אין צורך למנוע בסדר ברכת הנהנין טעות זו, ואין צורך להדגיש שמצות עשה מן התורה אינה כוללת את הברכה לבעל הבית. אך לא כן (ברמב"ם וב) שולחן ערוך של אדמו"ר הזקן, שבהם מובאת הלכה זו.

ה. ההבדל בהבאת טעמי ההלכות בין השולחן ערוך לבין הסידור

הבדל נוסף בין שולחן ערוך של אדמו"ר הזקן לבין סדר ברכת הנהנין הנובע מההבדל שהוזכר לעיל בסעיף ג, הוא בענין טעמי ההלכות:

החידוש של אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך, לעומת שולחן ערוך של ה"בית יוסף", הוא בכך שאדמו"ר הזקן מביא „מילתא בטעמא“, „הלכות בטעמיהן“²⁷. ואילו ההלכות בסידור הן פסקי הנהגות לגבי המעשה בפועל בלבד. למרות שגם בסידור מובאים במספר מקומות טעמי ההלכה בקצרה²⁸, הרי ההבדל בין שולחן ערוך של אדמו"ר הזקן לבין סידורו הוא:

אדמו"ר הזקן הכניס את טעמי ההלכות בשולחן ערוך כדי שלא יהא זה כעין מה

26) ולהעיר שאין נוהגין שהמומן יברך ברכה זו לבעה"ב, כ"א כולם (ואפילו כשאין זמון) אומרים בסוף ברהמ"ז (לאחרי ברכת אל יחסרנו). „הרחמן כו' בעל הבית הזה“, וכמו שתמה במעדני יו"ט לרא"ש ברכות שם (פ"ו ס"א). וראה לבוש אר"ח שם ס"א.

27) הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל.
28) בהתחלתו ב„השכמת הבוקר“ ועוד רבות. ומודגש בכ"מ גם בהסגנון (וע"י האריכות) וכמו בהל' נטילת שחרית „לפי שבנוסח כו' אין איסור כו' אבל להוכיח כו'“.

ו. ההבדל בציטוט הפסוק כרוך במטרת הבאתו

לפי זה ניתן להבין גם את ההבדל השני בין לשון השולחן ערוך לבין לשון סדר ברכת הנהנין, כמובא לעיל בסעיף א:

בשולחן ערוך, ששם מביא אדמו"ר הזקן את טעמי ההלכות לצורך ידיעתם, כדלעיל, הוא מציין במספר מקומות גם את הפסוקים שמהם נלמדות ההלכות. וכן בעניינינו מצטט אדמו"ר הזקן את המקור למצות העשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון³³ – „ואכלת ושבעת וברכת את ה'“.

ולכן מוסיף אדמו"ר הזקן לאחר מכן „וגו“, כי לצורך ידיעת המקור לברכת המזון „מן התורה“, חשוב גם המשך הפסוק, ולא רק

29) סוטה כב, א.

30) כמובן מהקדמה הנ"ל, ע"ש.

31) הל' ת"ת לאדה"ו רפ"ג. ועד"ו שם רפ"ב.

32) ואף שגם ידיעת הטעמים הוא מפני ש, אם אינו יודע טעמי ההלכות אינו מבין גופי ההלכות לאשורן על בוריינ" (הל' ת"ת שם רפ"ב) – מובן, גודל החילוק בין הבנה „לאשורן על בוריינ“, להוספת ידיעה בהנהגה בפועל וכוונה הבאות ע"י טעם קצר.

33) נוסף לזה שהוא גם טעם ההלכה, כדלקמן בפנים.

וראה הערה 39.

המילים „וברכת את ה'“, כפי שמציין אדמו"ר הזקן בשולחן³⁴, שמן המילים „על הארץ הטובה“ אשר בפסוק לומדים שמן התורה צריכה ברכת המזון לכלול ברכה „על הארץ ועל המקדש (ירושלים)“.

לעומת זאת ברמב"ם³⁵, כאשר הלימוד של הלכה זו אינו כתוב³⁶, מצוטטת רק המילים „וברכת את ה' אלקיך“ – ללא הוספת „וגו“, כי הלכה זו ש„מצות עשה... לברך אחר אכילת מזון“, קשורה רק למילים „וברכת את ה' אלקיך“³⁷.

ואילו בסידור³⁸, כולל סדר ברכת הנהנין, כאשר הטעמים מובאים רק כדי להבהיר את ההתנהגות למעשה, אין צורך לצטט פסוקים.

לעומת זאת מביא אדמו"ר הזקן את הפסוק בענייננו, כי הפסוק מביע את המשמעות של ההלכה, הנובעת מטעמה, שהכוונה היא ליתר הבנה, חיות ותענוג בהנהגה זו.

הטעם והמהות של ברכת המזון הוא „ואכלת ושבעת וברכת את ה'“: כאשר האדם שבע, עליו לברך ולהודות על כך לקדוש-ברוך-הוא.

וזהו הקדמה להמשך הסעיף לגבי כל ברכות הנהנין – „וכל הנהנה מן העולם הזה... כאילו נהנה מקדשי שמים“ – כיון שמתעדים ליהנות מדבר השייך „לה“, יש לברכו על כך, בדומה לברכת המזון, שבה השביעה מחייבת ברכה.

ולכן משמיט אדמו"ר הזקן את „וגו“, כי המשמעות של ברכת המזון אינה קשורה להמשך הפסוק, ואפילו לא למילה „אלקיך“.

ואדרבה: לא זו בלבד שאין הכרח במילה „אלקיך“ לצורך ידיעת מטרת הברכה, אלא מילה זו באה ללמד אודות סוג ברכה ההפוך מברכת המזון וברכת הנהנין³⁹.

נאמר בתוספתא⁴⁰ שמהמילה „אלקיך“, מלשון „דייניך“, לומדים „שכשם שאתה מברך על הטובה כך אתה מברך על הרעה“, בכל דין שדניך בין במדת הטוב בין במדת הפורענות – וזהו הדין⁴¹ מברכת המזון וברכת הנהנין הבאות על שביעת הגוף והנאותו, והשוואה ל„מברך על הטובה“ היא רק בענין של „לקבלינהו בשמחה“⁴².

ז. לה' הארץ ומלואה

לפי ההבדל הכללי הנ"ל בין השולחן ערוך של אדמו"ר הזקן לבין סדר ברכת הנהנין ניתן

34) סק"ח ס"ח, ר"ס קפו – מברכות מה, ב. תוספתא שם רפ"ז.

35) הל' ברכות רפ"ב.

36) להעיר מכס"מ שם (ה"ב. וכו"ב. בבי" לטאו"ח סקצ"א) דלהרמב"ם הנך קראי אסמכתא בעלמא נינהו. אבל כוונתו רק בנוגע למנין הברכות (שאינו מה"ת), כי „מן התורה ה' די בברכה א' מעין שלש“ (שו"ע אדה"ז סק"ח שם (ובקו"א). סקצ"א).

37) וצ"ע שרמב"ם מביא גם תיבת „אלקיך“ (ואולי מפני שהיא סיום הענין) – ויש לברך בכת"י וכו'. וראה לעיל הערה 7.

38) אבל ראה ב, השכמת הבוקר" שלשה פסוקים! וי"ל הטעם מפני שזוהו מעין פתיחה לכל הנהגות והתפללות (הסידור). ויתרה מזה – חלק וחלק עקרי בתן.

ועפ"ז יובן ויומתק זה שלא נקרא „הלכות השכמת הבוקר“.

להסביר גם את ההבדל ביניהם בהמשך הסעיף, בצייטוט הפסוק „לה' הארץ ומלואה“, כדלעיל בסעיף א':

למרות שמניעת טעות העלולה להתעורר במקום אחר שייכת לשולחן ערוך ולא כל כך לסדר ברכת הנהנין, כדלעיל בסעיף ד, הרי לגבי הבהרת ההלכה וההנהגה למקום זה מיד, הענין הוא להיפך:

בסדר ברכת הנהנין שכולל הוראות למעשה, באה גם תוספת בלשון המבחינה אפילו דבר מובן, ובלבד שההנהגה בפועל תבצע בודאי כראוי, ואילו בשולחן ערוך הניסוח הוא בקיצור ואין נכתב שם דבר המובן מאליו.

ולכן בסדר ברכת הנהנין מוסיף אדמו"ר הזקן לאחר „לה' הארץ ומלואה“, את „וגו“: כך מובנת יותר ההלכה „כל הנהנה מן העולם הזה כו' כאילו נהנה מקדשי שמים“, אשר כוונתה להנאה של כל דבר בעולם הזה, כי הכל

שייך לה'. וענין זה, שכל העולם הזה שייך לה' מפורט, ונאמר בהמשך הפסוק „תבל ויושבי בה“⁴³:

ב„לה' הארץ ומלואה“ הכוונה היא לארץ ישראל⁴⁴, ובהמשך הפסוק נוסף, שגם „תבל“, כל העולם, הוא „לה'“, ויותר מכך – גם „ויושבי בה“ הם לה'.

ולכן „כל הנהנה מן העולם הזה“, ואפילו כאשר המאכל שייך לאדם אחר⁴⁵ ואף ללא-יהודי, הרי זה „כאילו נהנה מקדשי שמים“, ולכן יש לברך לפני כל הנאה.

(משיחות כ"ד טבת ומוצש"ק וארא תשל"ט)

43) וראה לעיל הערה 10.

44) רש"י תהלים עה"פ (ע"פ מדרש תהלים עה"פ בתחלתו), והעיר זה ארצו (ארץ ישראל) .. לכך נאמר לה' הארץ ומלואה“.

45) להעיר מהשקו"ט אם אורח קונה חלקו – ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך אורח (ע' שפז) וש"ג.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו זרבינו

מלך המשיח

ויהי'ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד